

Marcel Möring 'Niet de schrijver maar de lezer is de baas'

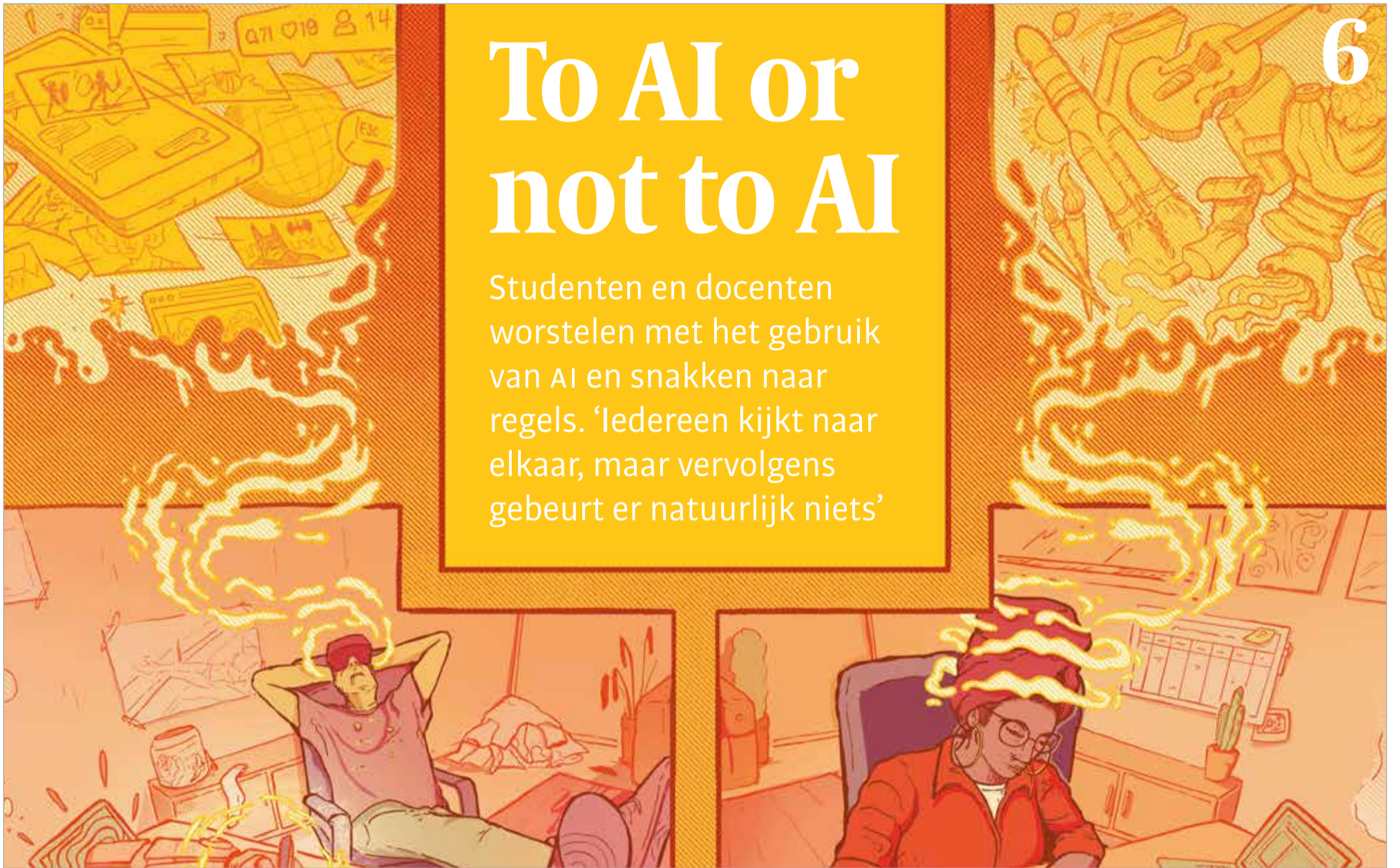
10

To AI or not to AI

Studenten en docenten worstelen met het gebruik van AI en snakken naar regels. 'Iedereen kijkt naar elkaar, maar vervolgens gebeurt er natuurlijk niets'

6

'Speel krokant!' Het Nederlands Studentenorkest gaat op tournee en speelt ook in een kinderziekenhuis en gevangenis. *Mare* ging kijken bij de repetities in het Friese IJdenhuizen. 'Als er iets heel moois ontstaat, vergeet je dat je vannacht nauwelijks hebt geslapen'

2

14

Ploegendienst 'We zijn uitgekeken op heel harde punkmuziek'

12

Tokio Fotograaf over zijn trips naar Japan: 'Ik raakte meteen in paniek'

Eat, sleep, toeter, repeat

Het Nederlands Studenten Kamerorkest repeteert in Friesland voor een Nederlandse tournee. Behalve in Leiden spelen ze ook in een gevangenis en een kinderziekenhuis. Maar er zijn zorgen over het voortbestaan. ‘Hoe vul je een gat van 10.000 euro?’

TEKST EN FOTOS VALÉRIE KRAH

Onder een systeemplafond in het Friese *doarpsghus* ‘de Stjelp’ in het pittoreske Idskenhuisen prikken de strijkstukken in rap tempo de lucht in tijdens de repetitie van de ‘Serenade Nr.1’ van Brahms. De warme klanken vullen de ruimte die normaal gesproken als buurthuis fungeert. Aan de muren hangen schilderijen van mannen die jeu de boules spelen en van kinderen die aan de Friese oevers hangen. Feestelijke vlaggetjes versieren de felverlichte ruimte, vermoedelijk overblijfselen van een eerder dorpsfeest. Vandaag is de linoleumvloer bezaaid met blad-

muziek, flesjes water en telefoons. Omdat de stoelen eigenlijk te laag zijn voor de cellisten hebben ze er meerdere op elkaar gestapeld, in een kring om de dirigent scharen zich de vioolspelers en de blazers bevinden zich op het zelfgebouwde podium. In badslippers gestoken voeten tikken mee op de maat. Een klarinetist draagt een trui met de tekst ‘Eat, sleep, toeter, repeat’. Andere studenten spelen op hun sokken of dragen joggingbroeken met allemaal hetzelfde logo op de bil: Nesko, oftewel het Nederlands Studenten Kamerorkest. Studenten die even niet hoeven te spelen kijken stiekem op hun telefoon. Als de buurtkinderen in de naastgelegen speeltuin de zachte melodieën van Brahms overstemmen met hun kabaal beginnen de musicus te grinniken. ‘Volgens mij gaat dit in een kerk heerlijk klinken’, verzekert de Italiaans-Limburgse dirigent Leon Frantzen-Malesani. De akoestiek in het buurthuis is niet top en staat in sterk contrast met de plekken waar Nesko de komende weken speelt tijdens een uitgebreide tournee van Groningen tot Middelburg. Op 22 april speelt het orkest in de Leidse Lohorsterkerk. Gedurende de middag gaan steeds meer studenten gapen. Vaste prik tijdens de repetitieweek van Nesko is de komst van een ander Nederlands studentenorkest dat kookt en een feest organiseert. Afgelopen nacht was dat een Amsterdams studentenorkest dat gretig van het gratis bier genoot en de boel op stelten zette. ‘De laatste gingen om drie uur naar bed’, aldus eerste vioolspeler Victor Schwarzwälder.

Daar terwijl het orkest flink aan de bak moet, elke dag wordt er bijna uitsluitend gerepeteerd, van tien uur ‘s ochtends tot tien ‘s avonds. ‘Het zijn intensieve weken’, vertelt Mare Plantinga (22), masterstudente Classics and Ancient Civilizations aan de Universiteit Leiden. ‘Maar het muziek maken kost mij geen energie, het gaat vanzelf. Als er iets heel mooi ontstaat dan krijg je een *energieburst*, en vergeet je dat je vannacht helemaal niet zo veel hebt geslapen.’ Om het welzijn van de orkestleden te waarborgen tijdens deze intensieve repetities organiseert violiste Anna Varny aan het eind van de middag een yogasessie. Middels de *downward facing dog* en de *cat cow*-positie worden de spieren gerek. ‘Die zullen vast wel stijf zijn na vandaag.’ Na nog een repetitie is het tijd voor het diner: wraps, gemaakt door de moeder van fagotspeler Birthe Bruinsma. Aan het eind van de straat bevindt zich verblijfplaats ‘Neptunus’ waar je in de hal wordt onthaald door twaalf opeengestapelde fusten bier. Tijdens het diner zinderen Strauss en Brahms nog na in de eetzaal. Tijdens het opscheppen neuriën een paar studenten de melodie. Slagwerker Rik Wilmer trommelt het ritme na met zijn lepel op het choco-toetje. Idskenhuisen wordt elk jaar opgeschud met de komst van het orkest. ‘Het is zo’n idyllisch dorpje’, zegt cellist Justus van Iterson. ‘En dan komen wij hier de boel terroriseren.’ Het karakteristieke dorpje bevindt zich aan een haven. Als het aan het bestuur ligt blijft deze plek ook voor aankom-

mende projecten de uitvalsbasis voor het orkest, maar bezuinigingen dreigen roet in het eten te gooien, en een tournee met repetitieweek is duur. ‘Tot 2022 hadden we een hoofdsponsor’, aldus fagotspeler en bestuurslid Carolin Ellerkamp. ‘Maar zij zijn ermee gestopt omdat ze het niet meer konden dragen. Dat was echt een drama. Hoe vul je een gat van 10.000 euro? We moeten goed nadenken hoe Nesko kan blijven voortbestaan.’ ‘We gaan kritisch afwegen wat belangrijk is voor ons en een langetermijnplan opstellen’, aldus bestuurslid en hobo-speler Anne-Roos de Ruiter. ‘Er morgen alleen geen blaasinstrumenten mee, iets met te veel rondvliegend speeksel.’ Daarnaast speelt het Nesko in de gevangenis in Middelburg. ‘We moeten allemaal door security en alle bladmuziek moet worden uitgeprint, we mogen geen mobiele apparaten mee naar binnen nemen’, vertelt violiste Femke Klein. ‘De vorige keer werden de gedetineerden best onrustig van de vrouwelijke orkestleden omdat het zomer was en ze luchtiger gekleed waren. Ik voelde me toch niet helemaal op mijn gemak.’ Het Nederlands Studenten Kamerorkest speelt woensdag 22 april in de Lohorsterkerk, 20:15 u. € 22,50 (studenten €15) Zie nesko.nl voor de rest van de tour

lemaal gekke metaforen te komen’, zegt De Ruiter lachend na afloop. ‘Zeg gewoon dat ik harder of zachter moet spelen.’ ‘Als dirigent produceer je geen klank, je zwaait alleen’, verklaart Frantzen-Malesani (27). ‘Het geeft heel veel voldoening als ik een bepaald idee heb over een stuk, dit met mijn handen laat zien en dat vervolgens terugkrijg van de musicus.’ Met zijn relatief jonge leeftijd valt hij goed in de groep. ‘Maar het kan ook een nadeel zijn, dat ze bijvoorbeeld extra afstandelijk doen omdat het iemand van hun leeftijd is. Daarnaast is je autoriteit niet altijd vanzelfsprekend als jongere dirigent. Sommigen durven iets meer, maar dat valt gelukkig nog mee.’ Nadat de laatste stukken van de dag zijn gerepeteerd wordt het thema voor deze avond bekend gemaakt: ‘Cirque du Nesko’. De verkleedspullen worden uit de kast getrokken en de outfits stellen niet teleur; de studenten hullen zich in grote pluche hoodies, groene beenwarmers, plaksnorren, schminck en glitterhoedjes, -broeken, -topjes en -dashes. Er wordt een fust aangesloten en violist Victor Schwarzwälder opent het feest met een goocheltruc waar zakken popcorn te winnen zijn. De zakken worden bij de volgende act opengeritst, een theaterstuk. Het hele orkest kan meedoen aan het improvisatiespel en dat leidt tot hilarische momenten. Het publiek ligt dubbel als cellist Van Iterson en klarinetist Troy Gils op het punt staan de liefde te bedrijven en altvioliste Joanne Joosten schreeuwend het toneel opstormt: ‘Jij vuile bedrieger!’

Na afloop worden er nog wat biertjes gedronken en kaartspellen gespeeld waarop langzaam iedereen afdruipt. Rond half twee gaan de laatste vier naar bed. ‘Ze zijn er nu al!’ De volgende ochtend haasten enkele orkestleden zich naar de repetitieruimte om de kinderen van een basisschool uit het nabijgelegen Sint Nicolaasga te verwelkomen. Zij komen op bezoek en krijgen de mogelijkheid om ‘de instrumenten te betasten’, aldus De Ruiter. Daarna wonen ze de repetitie bij van de toegift, die nog een verrassing moet blijven. Onrustig wiebelen de kinderen heen en weer terwijl ze op hun crackers en stukjes appels kauwen. Bij de eerste noten vallen de monden open. Als de dirigent vraagt of iemand de zijden wil staan om het orkest te leiden schieten alle handen de lucht in. Even later slaat een scholier in het Barcelona-shirt van Lionel Messi de maat. Nog een paar dagen oefenen, dan begint de tour die behalve statige kerken ook langs bijzondere locaties leidt. In kleine ensembles gaat het orkest ook op kamperbezoek in het Wilhelmina Kinderziekenhuis, vertelt violist Anne-Roos de Ruiter. ‘Er morgen alleen geen blaasinstrumenten mee, iets met te veel rondvliegend speeksel.’ Daarnaast speelt het Nesko in de gevangenis in Middelburg. ‘We moeten allemaal door security en alle bladmuziek moet worden uitgeprint, we mogen geen mobiele apparaten mee naar binnen nemen’, vertelt violiste Femke Klein. ‘De vorige keer werden de gedetineerden best onrustig van de vrouwelijke orkestleden omdat het zomer was en ze luchtiger gekleed waren. Ik voelde me toch niet helemaal op mijn gemak.’

Het Nederlands Studenten Kamerorkest speelt woensdag 22 april in de Lohorsterkerk, 20:15 u. € 22,50 (studenten €15) Zie nesko.nl voor de rest van de tour

Mijn cv van mislukkingen en losse snippercontracten maakte het meeste los

Ik ben niet alleen slecht in nee zeggen, ik heb ook nog eens de neiging mijn hand op te steken als er vrijwilligers nodig zijn. Zo gebeurde het dat ik op het programma van een carrièreadvies voor promovendi en postdocs blendde en mijn impostersyndroom toesloeg. Wie was ik, een postdoc, om andere postdocs iets te vertellen over het voor mij nog abstracte concept van een carrière? De taak die mij was gesteld was ook eigenlijk onmogelijk: een inspirerend vertoog houden over carrièremogelijkheden. De verwachting dat iets zal inspireren is sowieso fruikend. Daarbij ook nog iets moeten vertellen over de academische banenjacht in het moeras van bezuinigingen, vacaturestops en hypercompetitieve beurzen die moeilijker te verkrijgen zijn dan de gouden appels van de Hesperiden? Iets wat mensen niet ontmoedigt maar zelfs een hart onder de riem steekt? Ga er maar aan staan. Uiteindelijk besloot ik om dan maar radicaal eerlijk en open te zijn en samen met de deelnemers af te dalen in de onderwereld van mijn worstelingen. Ik liet een slide zien met al mijn aanstellingen sinds het afronden van mijn proefschrift, een nogal rommelig geheel met meerdere kleine, korte en gelijktijdige contracten, soms van enkele maanden en soms met een luttele omvang van 0.1 of 0.15 fte. Een hoorcollege buiten je expertise in minder dan zes uur voorbereiden én geven vereist ongeveer net zoveel kracht als nodig is om in één dag twee rivieren om te leiden. Waarschijnlijk had ik nee moeten zeggen tegen dit soort ‘kansen’, maar wie in de wurggreep van het precariaat zit denkt al snel dat elke cv-regel het verschil zal maken bij die sollicitatie naar een vaste baan. Tot nu toe heeft het niet gewerkt, maar mijn volgende snippercontract zal vast een reusachtige impact hebben op mijn carrière. Een deelnemer vroeg om tijdsmanagementtips die kunnen helpen bij het bestieren van je agenda wanneer je verschillende banen moet combineren. Aangezien ik had besloten eerlijk te zijn, moest ik zeggen dat ik die helaas niet had en dat het gewoon best wel moeilijk is. Ik suggereerde dat het misschien een goed onderwerp zou zijn voor een andere sessie die gegeven zou moeten worden door iemand die beter is in tijdsmanagement dan ik. De volgende slide toonde mijn cv van mislukkingen met, in vogelvlucht, alle afwijzingen van universiteiten, beursverstrekkende instellingen en andere organisaties. Die bleken allemaal weinig moeite te hebben met nee zeggen.

‘Als we allemaal opener worden over ons falen hoeven we ons minder eenzaam te voelen’

Tenzij je een ondoordringbare leeuwenhuid hebt, is een afwijzing op het moment zelf altijd een teleurstelling, maar het gevoel dat je er een paar jaar later aan overhoudt kan variëren van berusting of zelfs opluchting tot sluimerende wrok, heeft de ervaring me geleerd. Mijn praatie bevatte ook heus wel wat positiefs, maar het delen van mijn mislukkingen leek het meeste los te maken bij het publiek. Dat sterkt me in mijn opvatting dat we allemaal wat opener moeten worden over ons falen, opdat we ons minder eenzaam voelen in onze beprovingen. Tot nu toe heb ik misschien de indruk gewekt dat alle ellende van ‘het systeem’ komt. Academici zijn er echter ook heel goed in hun eigen werkdag nodeloos ingewikkeld en tijdrovend te maken, bijvoorbeeld door teksten te schrijven vol verwijzingen die weinig toevoegen behalve aantonen hoeveel de auteur wel niet gelezen heeft. Met successen moet je trouwens altijd oppassen. Als je te ver voor de kudde uitloopt, levert dat bijna altijd meer werk op. Het is alsof je een kop van een monster afhaakt en er twee nieuwe voor in de plaats groeien. Een goed abstract moet ineens een lezing worden, een geslaagde lezing dient tot publicatie te worden omgewerkt. Wie een inspirerend praatie houdt, mag volgend jaar weer komen opdagen. Voor je agenda is het beter om de kantjes er een beetje vanaf te lopen en af en toe strategisch wat te herkauwen, is uiteindelijk dan toch mijn tijdsmanagementstip. Een oplettende lezer denkt nu misschien: zou het niet beter zijn om de dingen die je doet gewoon goed te doen, en af en toe nee te zeggen zodat je niet te veel hooi op je vork neemt? Ongetwijfeld. Maar dat lijkt me een onderwerp voor een andere column, geschreven door iemand die beter nee kan zeggen dan ik.

Lieke Smits is postdoctoraal onderzoeker bij het Leiden University Centre for the Arts in Society

In Den Haag staan nog steeds te weinig hulpverleners paraat

De bezetting van de bedrijfshulpverleners bij de Faculteit Governance and Global Affairs schiet tekort. 'Ik maak me zorgen over hoe accuraat deze lijst is.'

DOOR MARCIËLLE VAN DER KRAAN

'Er wordt een fysieke bezettingslijst bijgehouden van de BHV'ers', zei raadslid Jolande de Bos tijdens de vergadering van de Faculteit Governance and Global Affairs (FGGA).

'Ik sta ook op die lijst en die klopt nog steeds niet. Ik werk niet op woensdagmiddag en toch sta ik nog steeds op aanwezig. Ik maak me zorgen over hoe accuraat deze lijst is. Ik heb dit vorig jaar ook al genoemd, maar er is niets veranderd.'

Ook blijkt uit de lijst dat er elke vrijdag structureel te weinig BHV'ers in het gebouw zijn.

Laurens: 'Die betreffende lijst is niet betrouwbaar, dat weten we. Maar deze nieuwe lijst is gebaseerd op wie zijn bordje aan- en uitzet in de benedenhal. Dus als jij op woensdag niet werkt, dan zal jij niet je bordje aanzetten. Daarmee is dit wel een realistische inschatting.'

'Ik heb zelf wel zorgen over de sociale cohesie van de BHV-groepen', aldus Caminada. 'Het is heel lastig om mensen vanuit de instituten beschikbaar te vinden. En we hebben ze gewoon nodig.'

'De compensatie die je krijgt voor BHV is natuurlijk

heel laag', vertelde De Bos. 'Ik krijg 320 euro op jaarbasis als BHV'er. Maar de extra tijd die je eraan kwijt bent, wordt niet gecompenseerd. Het is net zoals bij het terugkeren van zwangerschapsverlof. Er staat heel mooi in het verslag dat er ruimte wordt gegeven aan BHV-medewerkers om hun agenda vrij te maken voor oefeningen. En misschien mogen ze tijdens werktijd die oefeningen doen, maar het werk wordt daardoor niet gecompenseerd. Dat betekent dat mensen afhaken.'

Laurens: 'Hoeveel uren zijn dat dan? Want als ik met een lijstje kom, kom ik op negen uur per jaar aan trainingen. Je moet er nog naartoe, dus laat het achtien uur zijn.'

De Bos: 'Ik ben als ploegleider verantwoordelijk voor het maken van verslagen, het organiseren en uitvoeren van oefeningen. Ik word ingezet bij voorlichtingsinstructies. Er wordt van BHV'ers verwacht dat ze dit soort dingen doen, maar dat is helemaal niet opgenomen in die uren. Misschien is het een idee om meer te compenseren om BHV aantrekkelijker te maken. Stel: je hebt een incident en je moet optreden, dat je die overuren dan mag declareren.'

BHV'ers die niet alle trainingen volgen, worden wel nog steeds deels vergoed. 'Dat betekent ook dat ze nog steeds als BHV'er op de lijst staan alsof ze actief meedraaien. En dat betekent ook dat bepaalde BHV'ers weer sterker belast worden.' Laurens: 'Dit is best een dingetje. Zullen we het er binnenkort over hebben?'

Geesteswetenschappen 'doet het voortaan met 28 fte minder'

De sturingsmaatregelen van de faculteit Geesteswetenschappen om de financiële situatie te verbeteren, hebben effect. De faculteit is met 28 fte gekrompen en schrijft een positief resultaat van 3,5 miljoen euro.

DOOR SEBASTIAAN VAN LOOSBROEK

Dat staat in de bestuurlijke financiële rapportage van de faculteit die onlangs in de raad werd besproken.

'We sluiten 2025 af met een positief resultaat, en ook met een hoger bedrag dan we hadden begroot', zei portefeuillehouder bedrijfsvoering Saskia Goedhard. Dat komt omdat het bestuur bij het opstellen van de begroting voor 2025 nog niet voldoende in beeld had welke sturingsmaatregelen er zouden worden uitgevoerd en welk effect die zouden hebben. De faculteit schrijft een positief resultaat van 3,5 miljoen euro.

'Zoals jullie weten zag het er financieel echt niet rooskleurig uit, dus zijn we met die sturingsmaatregelen aan de slag gegaan', vertelde Goedhard. 'Dat is de belangrijkste reden waarom ons resultaat zo veel beter is geworden. We doen het nu met veel minder personeel, namelijk 28 fte. Dat is significant veel. Dat betekent wel dat de bemensing in onderwijs en onderzoek is afgenomen. We houden in de gaten wat dit doet met de kwaliteit van het onderwijs en waar dermate veel ondercapaciteit is dat dat niet meer toelaatbaar is.'

De faculteit heeft ingezet op het niet vervangen van personeel dat vertrekt door natuurlijk verloop, het niet verlengen van tijdelijke contracten en het sterk beperken van externe inhuur.

Ook heeft de faculteit meer onderwijsinkomsten gekregen dan begroot door een groter aantal niet EER-studenten. Daarnaast vallen de materiële kosten 14 procent lager uit dan begroot. Dat 'extra' geld voegt het bestuur toe aan de reserves. De reservepositie voor de faculteit is gunstig: de bestemde reserves bevatten 9,5 miljoen euro en de facultaire reserve is 14 miljoen.

'We zien dat de sturingsmaatregelen effect hebben, dat is heel positief', aldus Goedhard. 'Maar het is niet de bedoeling dat we onze reservepositie te veel laten opbouwen. We willen dus zo veel mogelijk euro's laten landen in onderwijs en onderzoek.'

Daar zit wel een kanttekening aan: het gaat hier om tijdelijke middelen. 'Dat is de moeilijkheid: hoe geef

je tijdelijk geld uit dat ten gunste komt van onderwijs en onderzoek? We denken nu aan de zogenoemde dakpanconstructie: de werkdruk verminderen van collega's die met pensioen gaan door daar vroegtijdig iemand naast te plaatsen die alvast kan worden ingewerkt.'

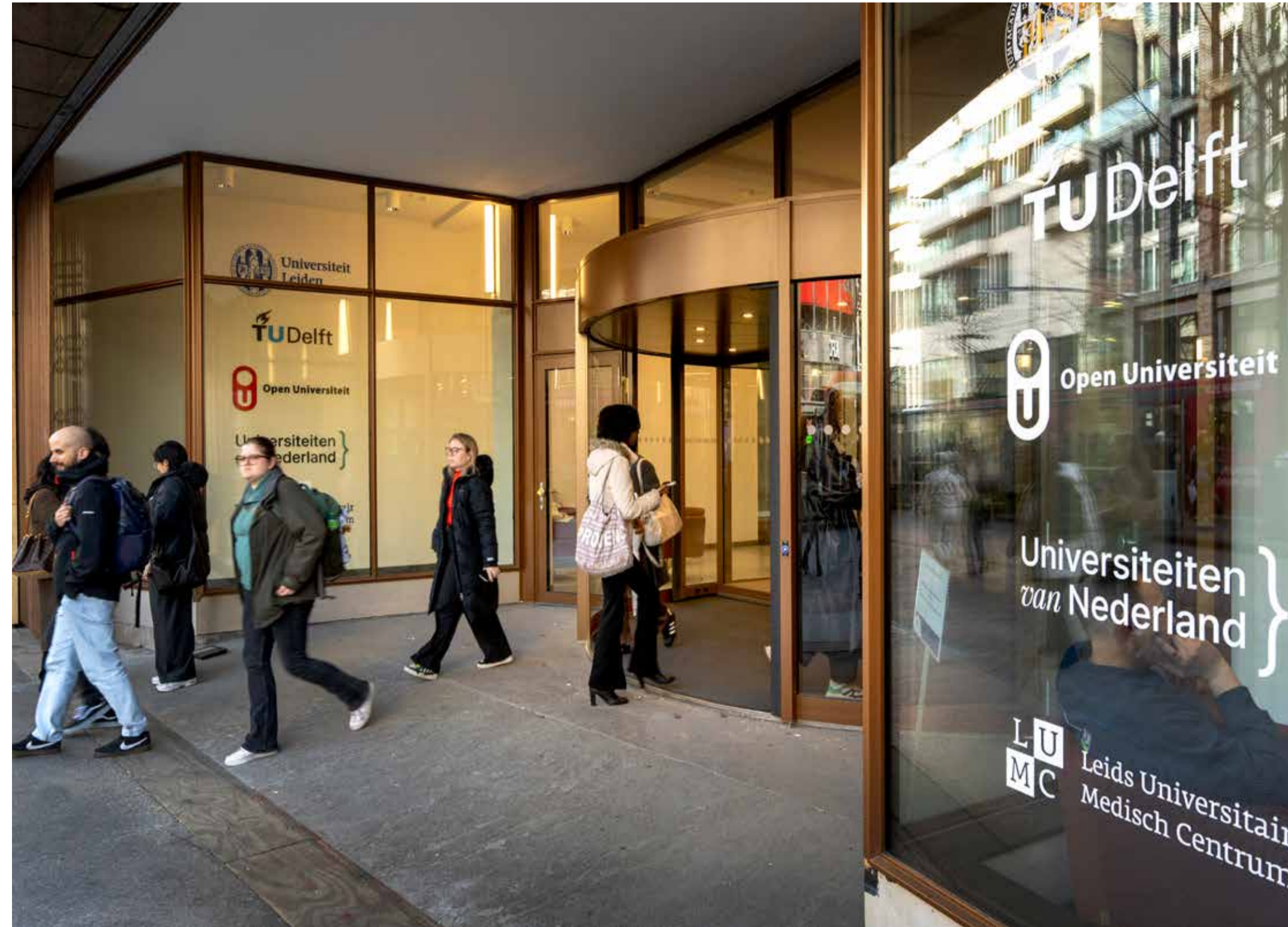
Een andere meevaller is dat het aantal behaalde studiepunten bij de faculteit is gestegen. 'Dat is hartstikke positief, zowel voor de studenten als voor de faculteit', zei Goedhard.

Maar ook daar zit een kanttekening aan: bij andere faculteiten is dit aantal ook gestegen. Daardoor kan Geesteswetenschappen dus niet per definitie rekenen op een grotere bijdrage vanuit de universiteit, die de pot geld over de faculteiten verdeelt naar rato van het aantal behaalde studiepunten. 'Dit zou kunnen betekenen dat het tarief per studiepunt door de universiteit naar beneden wordt bijgesteld', aldus Goedhard. De afname van het aantal fte zit vooral bij het faculteitsbureau. Raadslid Arnout van Ree wilde weten of het bestuur daar nog een verdere daling verwacht, gezien de werkdruk daar als hoog wordt ervaren.

'We houden vast aan de sturingsmaatregelen', antwoordde Goedhard. 'We hebben uitgebreid gesproken over een vereenvoudiging van het opleidingsaanbod, maar we hebben gezegd dat het toch wel erg waardevol is om alle opleidingen te behouden. We slanken wel het vakkenaanbod af, maar daarnaast moeten we ook kijken naar de ondersteuning: wat kunnen we daar nog wel en wat niet meer doen? Dat is een precieze balans.'

Raadslid Jan Sleutels merkte op dat 'de sturingsmaatregelen zo goed hebben gewerkt dat de reserve is gegroeid'. Hij ziet alleen meer heil in het investeren van de tijdelijke middelen in onderwijs- en onderzoeksinnovatie dan in een dakpanconstructie. 'Werkdruk bestrijden kun je niet doen met tijdelijk geld, innoveren wel.' Goedhard antwoordde dat dat zeker tot de mogelijkheden behoort. 'Het feit dat we nu een goede reservepositie hebben, geeft ons de komende jaren wat meer lucht. Maar we moeten wel nu inzetten op een toekomstbestendige faculteit en daar kan innovatie een rol in spelen.'

Van Ree wilde weten of de kabinetsbezuinigingen op universiteiten nog gevolgen hebben voor de faculteit. Goedhard zei dat daar op dit moment nog niets over bekend is.

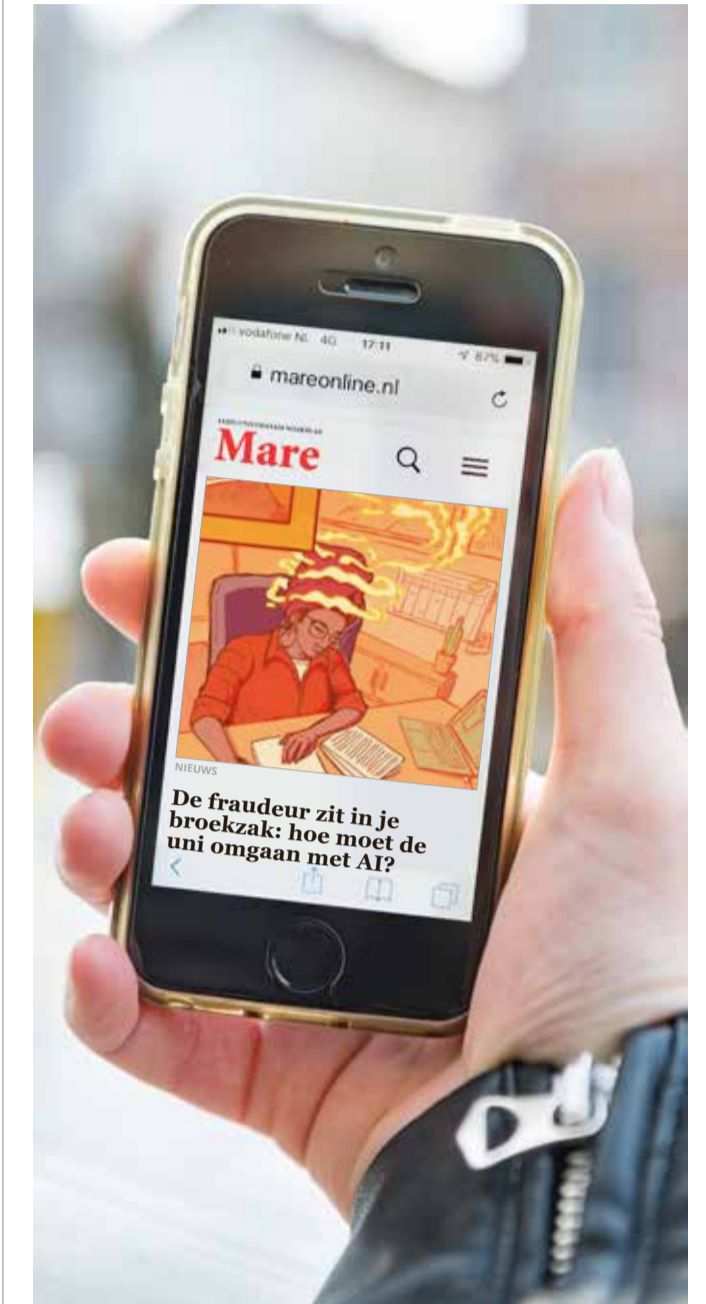
Ongewenst gedrag bij een derde van de FGGA-medewerkers

Eén op de drie medewerkers van de Faculteit Governance and Global Affairs heeft last gehad van (seksuele) intimidatie, pesten, discriminatie, agressie, ongewenste opmerkingen en machtsmisbruik, zo blijkt uit het jaarverslag. 'Wat gaat hier allemaal achter schuil?'

DOOR MARCIËLLE VAN DER KRAAN
FOTO MARC DE HAAN

'Het valt me op dat 34 procent te maken heeft gekregen met ongewenst gedrag', zei raadslid Nikki Ikani dinsdag tijdens de faculteitsraad van de Faculteit Governance and Global Affairs (FGGA). Onder ongewenst gedrag vallen (seksuele) intimidatie, pesten, discriminatie, agressie, ongewenste opmerkingen en machtsmisbruik. Ikani: 'En dan staat er als oorzaak "onwetendheid hoe je daarop reageert". Is dat het probleem? Kunnen we geen inventarisatie maken zodat we het probleem iets beter kunnen begrijpen? Want misschien is de oorzaak niet hoe je er ergens op reageert, maar is het belangrijker om te begrijpen: wie doet dat en hoe kan het dat het gebeurt?' 'Ik vind deze zin ook buitengewoon ongelukkig', reageerde decaan Koen Caminada. 'Als je dat aantal ziet, denk je: wat gaat daar allemaal achter schuil?' 'We herkennen het signaal en we proberen er als faculteit iets mee te doen', zei Niels Laurens, portefeuillehouder bedrijfsvoering. 'Als er dingen zijn die mensen willen melden, moet het kraakhelder zijn waar ze moeten zijn.' Om de sociale veiligheid te verbeteren is naar aanleiding

van het werkbelevingsonderzoek uit 2025 een plan van aanpak opgesteld. Daarin staan maatregelen zoals trainingen voor medewerkers, waaronder de *active bystander*-cursus. 'Krijgen we dit verplicht opgelegd?', wilde raadslid Jolande de Bos weten. Laurens: 'De bewoording in het document is vrij streng. We vinden dat elke leidinggevende dat echt moet doen. Als er niet iets verplijcht aan zit, zien we dat de mensen die hier het meest behoefte aan hebben, niet gaan.' De Bos: 'Er staat dat elke leidinggevende de verantwoordelijke actiehouders is, maar de maatregel is dat elke medewerker deze cursus moet volgen. En elke nieuwe medewerker moet het binnen het eerste jaar volgen. Dat vind ik wel een hele grote belasting voor medewerkers die zich al overwerkt voelen.' De Bos zegt dat het haar lastig lijkt om deze maatregel te implementeren. Caminada: 'Het gaat er vooral om dat we met zijn allen een gesprek voeren waarin we laten zien wat we normaal vinden, hoe we met elkaar omgaan. Het zal vast een beetje vastlopen, maar als je de ambitie niet hebt, dan zal het gaan zoals het al een aantal jaar gaat.'

Mis niets en download nu de Mare-app

Blijf op de hoogte van het laatste universiteitsnieuws, lees onze interviews met wetenschappers en weet wat er speelt in het Leidse studentenleven!

De fraudeur zit in je broekzak

Hoe moet de universiteit omgaan met AI? In een tweeluik gaat *Mare* op zoek naar het antwoord. In deel één: terwijl beleid achterblijft, worstelen zowel studenten als docenten met de grenzen van toelaatbaar gebruik. 'Met deze aantallen is fraude detecteren simpelweg niet te doen.'

DOOR VINCENT BONGERS, LISA BOSHIJZEN EN SEBASTIAAN VAN LOOSBROEK
ILLUSTRATIE PIETER BROUWER

I. Een noodgreep

'Tijdens college gaf een medestudent een nogal typerende prompt aan ChatGPT', vertelt Wisse Versteeg, masterstudent international relations. 'De opdracht was: "De professor heeft iets uitgelegd, wat moet ik nu vragen?" Dan denk ik echt: wat zijn we aan het doen hier?'

'AI is voor mij een noodgreep', zegt een eerstejaarsstudent Science for Sustainable Societies. 'Ik vind het eigenlijk altijd kut als ik het gebruik. Maar bij tijdgebrek schiet ik in de stress en denk: shit, was ik maar eerder begonnen. Het is heel handig, maar je moet het met mate gebruiken. Als je het zo omschrijft, lijkt het haast wel een soort drug.' Ook voor Ryan, bachelorstudent data science en AI, is tijdsdruk een belangrijke factor om de hulp van de apps in te roepen. 'Hoe dichterbij de deadline komt, hoe groter de kans dat ik AI ga gebruiken', zegt hij. 'Ik pas het toe als ik niet de tijd heb om op eigen houtje een goed cijfer te halen.' Het gebruik van generatieve *large language models* zoals ChatGPT, Claude, Copilot en Gemini is gemeengoed geworden onder studenten. Toch zijn er grote verschillen in hoe ze deze apps inzetten om hun studie makkelijker te maken. Een deel worstelt met de ethische vragen die de AI-revolutie oproept: is het fraude? Leer ik wel voldoende tijdens mijn studie als ik de apps gebruik? Ben ik (te) afhankelijk van AI geworden?

Intussen voeren sommige docenten strijd tegen de technologie door zeer strenge anti-AI-regels in te voeren en studenten te laten beloven geen chatbots te gebruiken (zie kader op pagina 8) en probeert de universiteit overkoepelend beleid op te stellen. Onlangs gaf de universiteitsraad echter een negatief advies over dat plan. Reden: de visie van het college op AI was niet helder.

Maar ook de faculteiten zelf ontwikkelen richtlijnen. Zo heeft Rechten een document opgesteld met vier scenario's voor het gebruik van AI bij schrijfopdrachten die studenten thuis maken. In ieder scenario moeten studenten verantwoordelijk hoe ze AI hebben toegepast. De opleiding Science for Sustainable Societies is Engels-talig, zegt de eerstejaarsstudent. In schrijfopdrachten past ze ChatGPT toe om zinnen beter te formuleren. 'Het is lastig om papers in professioneel Engels te schrijven. Dat kan je onzeker maken.' AI op deze manier gebruiken is geen fraude, vindt ze. 'Ik doe wel zelf het onderzoek.'

Ze gebruikt de app ook om concepten duidelijk uitgelegd te krijgen in het Nederlands en praat ertegen alsof het een mens is. 'Dan zeg ik: "Ik moet een paper schrijven en deze

zaken moeten erin staan. Wat is dan de beste manier om dat te doen?'"

II. Claude als welwillende meelezer

'Ik laat geen essays schrijven door AI-tool Claude', zegt een masterstudent international relations die vaak de hulp van AI inroept bij zijn studie. 'Ik maak zelf een opzetje en gooi die tekst dan door Claude. Hij is een soort *thesis supervisor* die meeleest.'

Als de app vervolgens met een betere tekstsuggestie komt, is de verleiding groot om die te kopiëren. 'Ik probeer er zelf iets anders van te maken, maar de zin die Claude voorstelt is toch vaak de basis. Het is lastig om daarvan af te stappen.' Ethisch gezien gaat hij niet te ver, vindt hij. 'Op de middelbare school checkte je vader je profielwerkstuk. Is het dan nog van jezelf of niet? Ik heb wel het gevoel dat het nog steeds mijn eigen werk is.'

Wel snapt hij de kritiek op het gebruik van AI. 'Als je iets niet helemaal zelf hebt geschreven, kun je het ook zien als een vorm van plagiaat.' Maar nieuw zijn hulpmiddelen allerm minst, voegt hij eraan toe. 'Vroeger kocht je samenvattingen van vakken, nu maakt Claude ze.'

Voor het opstellen van proeftentamen is Claude ook handig. 'Als je dan vraagt: "Hoe maak ik van antwoorden die een zes opleveren een acht?" krijg je daar best nuttige informatie over.'

III. Minder vaardigheden, luier lezen

Toch vindt ook hij het belangrijk om niet te veel van het werk aan de apps over te laten. 'Ik wil leren van mijn studie. Je kunt er wellicht mee weggelopen als je een AI-essay inlevert, maar dan mis je wel essentiële kennis.'

Hij erkent dat hij bepaalde zaken nu niet voldoende traint. 'Ik kan me bijna niet meer voorstellen dat ik vervelende klusjes, zoals literatuurlijsten opstellen, nog zelf doe. Je wordt ook een wat lui lezer. Ik kan nog steeds zelf de kern uit teksten halen, maar die vaardigheid wordt er niet beter op.'

Versteeg weigert AI toe te passen, maar ziet dat het overgrote deel van zijn medestudenten dat wel doet. In werkgroepen merkt hij dat veel van hen niet goed zijn voorbereid. 'Dat was voor de komst van ChatGPT ook al zo, maar de app maakt het makkelijker om er mee weg te komen. Jammer, ik hoor liever wat jij denkt, dan wat je chatbot je vertelt.'

Sommige medestudenten generen zich voor het gebruik

van AI, anderen zijn heel enthousiast, stelt hij. 'Ik vind het lastig om te veroordelen, maar we moeten betere afspraken maken over wat wel en niet mag.'

'Ik vind het mijn eigen verantwoordelijkheid of ik AI toepas of niet', aldus de student Science for Sustainable Societies. 'Er zijn wel docenten die in gesprek gaan met studenten over AI, en in de syllabi van de vakken staat ook of en hoe je het mag gebruiken.' Tegelijkertijd worstelt ze met de effecten ervan. 'Het is veel te snel en ondoordacht geïmplementeerd. Ik geef bijles aan basisschoolkinderen en zelfs die zeggen soms: "Daar heb je ChatGPT voor." Mijn reactie is dan: "Nee, het is superslecht voor het milieu en het is heel belangrijk dat je zelf nadenkt."'

IV. Veel onontdekt misbruik

De studenten die AI gebruiken voor hun papers zeggen daarop nog nooit door docenten te zijn aangesproken. 'Ik ben nooit betrap', zegt student Ryan. 'Vroeger was het doel

om tot de beste oplossing proberen te komen, nu kan AI er zelf voor zorgen dat het resultaat niet op AI lijkt. Als ik het toepas, heb ik zelf al een code of een tekst gemaakt en laat de app daarop verder bouwen. Daarom komen ze er nooit achter.'

Toch zien examencommissies een kentering. 'Veel zaken hebben betrekking op oneerlijk gebruik van AI', zegt Alexandre Alfonso, voorzitter van de examencommissie bestuurskunde. In 2022-2023 waren er maar twaalf gevallen van fraude, van plagiaat tot ongeoorloofd gebruik van AI. In 2024-25 waren dat er meer dan zestig.

'Dit collegejaar staat de teller al op veertig. Het gaat om twaalf meldingen van plagiaat, de andere gevallen zullen voornamelijk over het onrechtmatig gebruik van AI-tools gaan.' Ook verschillende examencommissies van de faculteit Geesteswetenschappen zien een 'duidelijke stijging in het aantal gemelde fraudegevallen waarbij AI een rol speelt', aldus de ambtelijk secretarissen in een gezamenlijke mail.

Er worden ook meer sancties opgelegd als ongeoorloofd AI-gebruik is vastgesteld.

Hoewel het aantal meldingen niet overal is toegenomen, zien de commissies wel dat de aard van de fraude is verschoven van klassiek plagiaat naar situaties waarin teksten origineel lijken, maar waarin onjuiste of verzonden bronnen en/of citaten staan. Dat maakt het een stuk lastiger om gesjoemel te herkennen.

Bovendien levert dat veel extra werk op voor docenten, zegt Jan Robbe, voorzitter van de examencommissie bij Rechten. 'Het vereist een nauwkeurige controle van bronverwijzingen, of een gesprek met de student, om te kunnen aantonen dat er inderdaad sprake is van ongeoorloofd AI-gebruik. Beide zijn tijdrovend.'

Bij politicologie was er in het collegejaar 2022-2023 maar één van de 21 zaken die over AI ging. De rest was klassiek plagiaat, vertelt examencommissievoorzitter Floris Mansvelt Beck. Het jaar erop ging het om dertien zaken waarvan er acht niet bewijsbaar waren. >

‘We worden er nu allemaal dommer van, terwijl we er ook slimmer van kunnen worden’

> Vorig collegejaar waren er vijftien meldingen waarvan negen niet bewijsbaar. ‘Vaak zitten daar zaken met AI tussen.’

Bij het Leiden Institute of Advanced Computer Science gaan de meeste fraudegevallen over het ongeoorloofd AI-gebruik, zegt Suzan Verberne, voorzitter van de examencommissie. Maar het totale aantal zaken is niet toegenomen. ‘Andere vormen van fraude zijn verminderd. Vroeger kopiëerden studenten werk van elkaar.’

Ook Bram leven, examencommissievoorzitter van International Studies, ziet geen duidelijke toename, maar het valt hem op dat vooral eerstejaars zich laten verleiden tot het gebruik van chatbots zonder toestemming van de docent. Volgens hem is misbruik van AI op twee manieren te ontdekken: de stijl waarin de tekst is geschreven, en het gebruik van valse bronnen.

‘Voor dat eerste is niet altijd sluitend bewijs, maar dat hoeft strikt genomen ook niet om een essay ongeldig te verklaren. Een sterk vermoeden kan ook al gegrond zijn, al zijn we hier terughoudend mee. Het opgeven van valse bronnen is wel te checken, maar dat vergt veel meer werk van docenten. Als blijkt dat bronnen niet bestaan, vragen we de student op gesprek te komen.’

In dat gesprek vertelt de commissie dat studenten door het ongeoorloofd gebruik van AI niet de vaardigheden opbouwen die ze nodig hebben. ‘Ik heb het idee dat die gesprekken succesvol zijn. Ongeveer de helft geeft ongeoorloofd gebruik toe. Slechts een heel kleine groep blijft glas-hard ontkennen.’

V. Waar blijven de regels?

‘Veel AI-gebruik wordt niet eens gedetecteerd’, stelt Afonso. ‘Omdat we zoveel studenten hebben, is het voor de meeste docenten simpelweg niet te doen om alle bronnen te checken.’

‘Er is een groter risico dat veel gevallen onontdekt blijven ten opzichte van andere vormen van fraude’, zegt Verberne. ‘Wij hebben laatst een scriptie ongeldig verklaard vanwege overmatig AI-gebruik. Maar wij weten natuurlijk niet wat die student nog meer met AI heeft gedaan.’

Plagiaat werd voorheen getoetst met het programma Turnitin, waarbij met percentages werd aangegeven hoeveel van het document overeenkwam met externe bronnen. ‘Dat heeft inmiddels geen waarde meer’, vindt Verberne. ‘Het is eerder verdacht als er een heel laag plagiaatpercentage uitrolt. Dan is het waarschijnlijk gegeneerd met AI, omdat het nergens mee overlapt.’

De drempel om te frauderen is een stuk lager geworden, zegt Mansvelt Beck. ‘Een student die vroeger in paniek raakte of iets kwaads in de zin had, moest tekst uit boeken overschrijven of had er anderen bij nodig. Dat kost veel meer moeite dan het aan ChatGPT vragen. Die zit in je broekzak.’

Dat is zorgelijk voor de onderwijskwaliteit, vinden de voorzitters. ‘We moeten onze studenten beter uitleggen waarom het belangrijk is om zelf te leren schrijven, en dat wij hen van goede feedback willen voorzien. Als ze dat begrijpen, zullen ze minder geneigd zijn naar AI te grijpen’, hoopt leven.

‘Ze leren niet als ze het niet zelf doen’, zegt Verberne. ‘We worden er nu allemaal dommer van, terwijl we er ook slimmer van kunnen worden.’ Zij pleit voor een verandering van het leerproces waarbij ‘studenten programmeren en schrijven wanneer dat nodig is’ en AI alleen wordt gebruikt als hulpmiddel wanneer het ‘geen cognitieve taken vervangt’.

Maar daarvoor zijn wel duidelijke regels en richtlijnen nodig vanuit de universiteit, vinden alle voorzitters. ‘Die ontbreken nu’, aldus Afonso. ‘Iedereen binnen de universiteit zat lang naar elkaar te kijken: wat zullen we eens gaan doen aan dit probleem? Wie komt er met een oplossing? Maar dan gebeurt er natuurlijk niets.’

Dit is het eerste deel van een tweeluik over AI aan de universiteit. Volgende week: hoe zien docenten de toekomst van universitaire onderwijs

Deze docent laat zijn studenten beloven nooit AI te gebruiken

Universitair docent William Michael Schmidli laat zijn studenten een integriteitsverklaring ondertekenen waarin ze AI afzweren. ‘‘Dan zoek ik wel een andere docent’’, reageerde een van hen.’

DOOR VINCENT BONGERS

Wie op woensdagochtend om kwart over negen collegezaal 1.18 in het Lipsius binnenloopt, krijgt even het gevoel dat het jaar 2000 nog moet beginnen. Er staan nergens laptops. De masterstudenten die het vak ‘Arsenal of Democracy? The us and the World since 1945’ van de Amerikaanse universitair docent William Michael Schmidli volgen, maken aantekeningen met pen en papier. Schmidli verbiedt niet alleen schermen, maar ook het gebruik van AI. Hij laat zijn masterstudenten zelfs een integriteitsverklaring ondertekenen waarin zij beloven al het werk zelf te doen.

Niet iedereen is daar blij mee. ‘Er was laatst een bachelorstudent die haar scriptie bij mij wilde schrijven’, vertelt de docent tijdens het college. ‘Toen ik zei dat ze geen AI mocht gebruiken was haar reactie: ‘‘Ik zoek wel iemand anders.’’ Onlangs betrapte hij een student op het gebruik van AI. De dader vond het AI-verbod ‘dwaas, want ieder-

een gebruikt het toch’’, schreef Schmidli in een stuk op Substack.

De docent blijft zich echter verzetten. ‘Teksten samenvatten, een overzicht maken van de stof en het bedenken van ideeën zijn essentieel om zelf te leren.’

Student Wouter van der Hoff is in het ‘algemeen tegen AI’, maar er zijn grijze gebieden. ‘Mijn vriendin studeert psychologie en moest voor een scriptie veel coderen, zelf heeft ze die vaardigheid niet. AI is daar juist goed in. Ik weet niet wat ik daarvan moet vinden.’ ‘Ik wil eerst even zeggen dat ik geen AI heb gebruikt voor dit vak en ook niet voor andere colleges’, reageert Billie van Leeuwen. ‘Nu sta ik echter voor een dilemma. Ik doe voor dit vak archiefonderzoek naar handgeschreven brieven die voor mij niet te ontcijferen zijn. AI kan dat wel.’

Dat is een twijfelgeval, vindt Schmidli. ‘AI kan zeker van nut zijn. Jij doet in dit geval nog steeds het echte werk, maar het zou ideaal zijn als je zelf leert om de handschriften te lezen.’

Zonder AI doe je meer vaardigheden op, geeft Van Leeuwen toe. ‘Maar laatst zag ik een stage waar je juist twee jaar AI-ervaring voor moest hebben. Toen maakte ik me even zorgen: loop ik straks achter?’

‘Misschien’, suggereert medestudent Leon Kleinveld, ‘moet je dan AI gebruiken om te faken dat je al jaren AI gebruikt?’

Schmidli: ‘De standaard zou, zeker in de Geesteswetenschappen, moeten zijn om geen AI te gebruiken. Het is belangrijk dat we een gemeenschap vormen waar dat de norm is.’

Hier moet ergens leven zijn

‘Iedereen die statistiek snapt, is ervan overtuigd dat buitenaards leven bestaat’, zegt sterrenkundige Willeke Mulder. Ze ontwikkelde een nieuw meetinstrument om dat op te sporen en testte het vanuit een luchtballon.

DOOR MARK REID
FOTO STEVE JURVETSON

Zijn we alleen in het universum? Dat is een van de grootste vragen die de mensheid bezighoudt. Zo luistert de organisatie SETI al jaren naar mogelijke radiosignalen van intelligente levensvormen elders in het heelal, en speuren telescopen exoplaneten af naar chemische tekenen van leven. De geijkte methode daarvoor is om te kijken naar de kleuren licht die wetenschappers kunnen opvangen van exoplaneten: Als de zon door de atmosfeer van een exoplaneet schijnt, worden bepaalde golflengtes licht tegengehouden en andere doorgelaten, afhankelijk van welke stoffen zich daar bevinden. Zo heeft elke stof een soort vingerafdruk van golflengtes licht die zo een aanwijzing kunnen geven of er elders leven bestaat.

‘We zoeken naar combinaties tussen specifieke moleculen’, zegt sterrenkundige en promovendus Willeke Mulder. ‘Alleen zuurstof is niet genoeg voor leven. Je wil dat er bijvoorbeeld ook ozon is, want dat zorgt ervoor dat er geen gevaarlijke straling van de zon de atmosfeer in kan. Daarnaast heb je ook koolstof en aminozuren nodig. Zo heb je altijd een combinatie van moleculen nodig die zorgen dat er leven zoals hier op aarde kan zijn.’ Die techniek biedt mogelijkheden, maar heeft ook beperkingen, aldus Mulder. ‘Het lightspectrum laat voornamelijk zien wat er in de atmosfeer van die planeet zit. Ik wilde kijken of we ook signalen van het oppervlakke van een planeet kunnen opvangen, wat eigenlijk niet te doen is met klassieke technieken.’

Daarom ontwikkelde ze een heel nieuw instrument dat niet kijkt naar golflengte maar naar de zogeheten circulaire polarisering van licht. Lichtgolven kunnen als ze in contact komen met complexe moleculen een draaiing linksom of rechtsom meekrijgen. Die eigenschap is niet met het blote oog waar te nemen, maar wel met speciale instrumenten.

Door alleen die draaiing te detecteren ben je er nog niet. Er zijn grote hoeveelheden moleculen in het heelal die niks met leven te maken hebben, maar toch licht polariseren. Hoe gebruik je die eigenschap dan om die ene plek waar wel leven is te vinden?

In levende wezens functioneren complexe moleculen door op exacte manieren in elkaar te passen, als een sleutel en een slot. Als een van de twee gespiegeld is, past de sleutel niet meer. Dat heeft er op aarde toe geleid dat stoffen zoals suikers, DNA, eiwitten en enzymen een consistente spiegeling hebben. Als het een mengelmoeisje was van links- en rechtshandige stoffen zouden de complexe interacties in ons lichaam niet goed meer werken.

Mulder verwacht dat dat principe ook geldt voor buitenaards leven, en dus ontwikkelde ze een apparaat dat gepolariseerd licht dat specifiek één kant op draait kan opsporen. Vind je zulk licht, dan is er bij de bron dus een verzameling moleculen die allemaal dezelfde kant op zijn gespiegeld: een sterke aanwijzing dat er leven is. Tot zover de theorie.

Om te testen of het apparaat daadwerkelijk werkte, moest ze het testen op aarde. Daarom klommen Mulder en haar collega’s in een heteluchtballon, waarmee ze een tochtje boven Zwitserland maakten. ‘Er was geopperd dat we het apparaat vanuit een helikopter zouden testen. Dan hadden we het instrument aan de poten moeten vastmaken, en dat betekent dat je tijdens de vlucht niks aan je instrument kan veranderen. Niet ideaal. Zo kwamen we op het idee van een heteluchtballon, want die is heel stabiel, je instrument houdt altijd dezelfde hoek tot de grond en we kunnen vanuit het mandje makkelijk de instrumenten bijstellen.’

Zo geschiedde. Het molecuul waar Mulder tijdens twee testvluchten naar keek, was chlorofyl. Dat is het bladgroen waardoor planten aan fotosynthese kunnen doen, het omzetten van water en koolstofdioxide in glucose en zuurstof. Het is een stof waarvan Mulder verwacht dat die ook wel eens op andere planeten zou zijn kunnen ontstaan.

Net als andere complexe moleculen geeft ook chlorofyl een draaiing mee aan licht, en omdat alle chloroymoleculen op aarde dezelfde gespiegeldheid hebben, stralen ze ook consistent dezelfde soort gepolariseerde licht uit. ‘Bij het opstijgen vlogen we over braakliggende landbouwgrond zonder groen. Het instrument gaf daar een compleet vlak signaal’, maar zodra we iets verder waren zagen we boven een grasveld een heel mooi signaal, en zodra we over bomen vlogen zagen we dat het signaal veranderde, omdat de bladeren van bomen anders georiënteerd zijn dan grassprietjes.’

Na de succesvolle testvluchten hoopt Mulder dat de lichtmeter meer gebruikt gaat worden binnen de astronomie. ‘De volgende stap dat we de ruimte ingaan en een zelfde soort instrument of naar de maan of naar het ISS te sturen en dan vanaf daar op de aarde te richten om te kijken kunnen we nog steeds deze moleculen herkennen.’

Het instrument zou een flinke aanvulling zijn op het arsenaal aan technieken waarmee de mensheid het heelal afspeurt naar buitenaards leven. Hoewel die zoektocht nog niets heeft opgeleverd is Mulder er stellig van overtuigd dat er wel leven elders bestaat.

‘Ik denk dat iedere persoon die over de statistiek nadenkt daar wel van overtuigd is. We hebben de eerste exoplaneet pas gevonden in 1992, en we kennen er nu 6000. Dan kijken we alleen nog naar sterren die dichtbij staan in onze Melkweg. Als je je inbeeldt hoe ontzettend veel sterren zich daar bevinden, en er daarnaast nog miljarden sterrenstelsels elders in het universum zijn, dan moet er daarbuiten wel ergens leven zijn. Ik weet het bijna zeker.’

Willeke Mulder, *Tracing life light through light*. Promotie was 2 april

Ik wist niet dat ik het in mij had

Met een gevoel van onthechting las auteur **Marcel Möring** een proefschrift over zijn vroege oeuvre en woonde hij de promotie bij. Maar dat is prima, betoogt hij: schrijvers hebben namelijk niets te zeggen over de betekenis van hun werk.

DOOR MARCEL MÖRING
ILLUSTRATIE MICHIËL WALRAVE

En afstuderende neerlandicus schreef ooit een analyse van *In Babylon*, mijn roman over een man en een vrouw die vijf dagen doorbrengen in een ingesneeuwd verlaten landhuis op een heuvel in Overijssel. Omringd door vallen, die door een onbekende zijn aangebracht, stoken ze het meubilair op en proberen de kou en de gevaren te overleven, terwijl de een, Nathan Hollander, de ander, zijn jongere nicht Nina, de geschiedenis van de familie vertelt.

Een roman met fantastische elementen, zou je kunnen zeggen, maar stevig verankerd in een realistische setting. De neerlandicus analyseerde dat anders: de hele roman, alle meer dan vijfhonderd pagina's, bestond alleen in het hoofd van Nathan Hollander. Niets van het gebeurde was 'echt'.

Ik vond het een verrukkelijke analyse. Weliswaar was het idee van een niet-gebeurde geschiedenis niet in mij opgekomen, maar hier had een lezer zich het boek hardhandig eigen gemaakt. Hij had het boek door zijn lezing herschreven. Dat is wat de lezer altijd doet, hoewel zelden zo radicaal. Uit de handen van de schrijver en in die van de lezer krijgt de tekst nieuwe betekenis. De schrijver heeft daar niets over te zeggen. Net zomin als leraren Nederlands die menen te weten dat er een goed antwoord is op de vraag: wat heeft de schrijver bedoeld?

Zelfs als de schrijver ooit publiekelijk heeft verklaard wat hij met een boek bedoelt, is dat nog niet het antwoord op die vraag. Het doet er niet toe wat de schrijver met zijn tekst heeft bedoeld. Het gaat erom wat de lezer leest.

Vorige maand promoveerde Gerda van de Haar in Leiden met een proefschrift dat de titel *De affectieve plot, over de vroege romans van Marcel Möring* draagt. Toen ik het typescript las begreep ik voor het eerst wat Olie B. Bommel bedoelde toen hij uitriep: 'Ik wist niet dat ik het in mij had.' Dat besef werd nog sterker tijdens de gedachten-uitwisseling tussen de opposanten en de promovendus. Een sereen gevoel van onthechting maakte zich van mij meester.

Dat kan ook te maken hebben met het feit dat ik, al mijn hele leven ernstig gehoorgestoord, niets van de gesprekken kon volgen, waardoor mijn gedachten afdwaalden naar de totstandkoming van die drie romans: *Mendel*, mijn debuut, dat ik schreef in een piepklein kamertje met uitzicht op de Blijdorpse binnentuinen achter mijn appartement, waar ik op een dag een jonge vrouw treurend op de trap naar een van die tuinen zag zitten, tot haar moeder verscheen en een arm om haar heen legde om haar te troosten en hoe dat beeld in mijn volgende roman, *Het grote verlangen*, zou terugkomen; *In Babylon*, dat ik schreef in het huis aan de Rotterdamse Westersingel dat ik kon kopen door het succes van *Het grote verlangen*, en dat ik dat boek vooral 's avonds en 's

nachts schreef, omdat de kinderen nog jong waren en alleen de nacht de oase van rust en stilte bood die ik nodig had om een roman van vijfhonderd pagina's met heel veel tijdsprongen te schrijven.

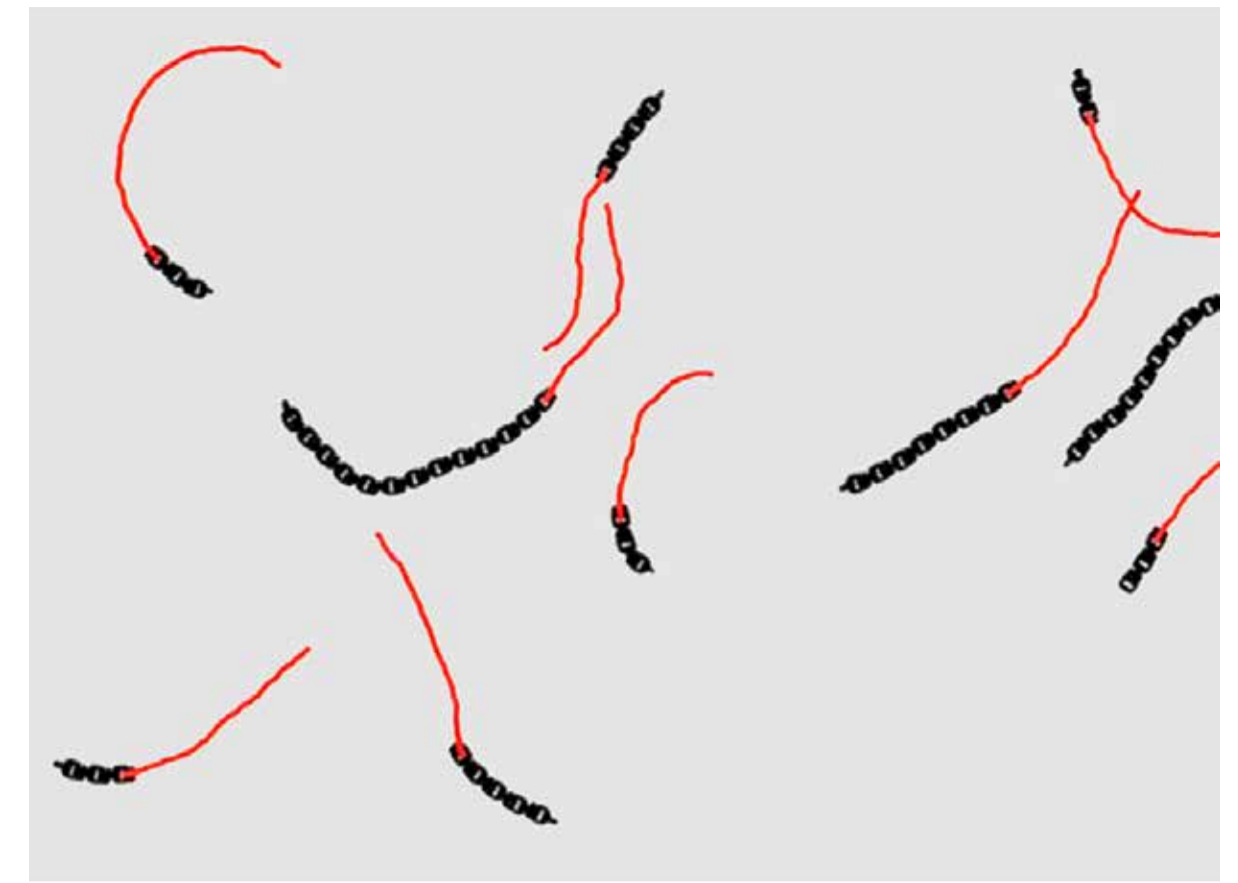
En hoe die boeken begonnen waren, daar dacht ik ook aan, dat wil zeggen waar de kiem van elk boek lag, dat *Mendel* ontstond uit een koortsdroom toen ik getroffen was door de ziekte van Pfeiffer en ik mij in die droom ineens in de kapsalon van het Enschedese station waande, waar mijn grootvader om onverklaarbare redenen de kapper was, en dat ik in dat kleine kamertje, terwijl ik *Mendel* schreef, terugverlangde naar de nachtelijke zwerftochten die ik in de omgeving van Assen maakte, rennend door het doolhof van hoge rijen mais om onverwacht uit te komen op een verlaten, maanverlicht boeren erf, een uil die zich losmaakte uit een eik en laag over mijn hoofd scheerde en dat ik dat in mijn eerste boek gebruikte, terwijl het tegelijkertijd de aanzet vormde voor mijn tweede boek.

‘Het doet er niet toe wat de schrijver bedoelt, het gaat erom wat de lezer leest’

Associaties, associaties... Of: affecties, affecties... Terwijl Gerda van de Haar zich verveerde, en ik niets kon verstaan, bedacht ik dat ze met haar onderzoek niet alleen de vinger had gelegd op iets technisch, iets literair-ambachtelijks, maar ook op hoe de wereld in mijn hoofd werkt.

Ooit, iets na mijn veertigste, was ik een aantal jaren in psychoanalyse. Je zou kunnen zeggen, mijmerde ik, terwijl het debat tussen de promovendus en de opposanten richting slotakkoord ging, dat de psychoanalyse en een onderzoek als dat van Gerda van de Haar elkaar ontmoeten als het begin- en eindpunt van een cirkel. Niet dat een cirkel een begin- of eindpunt heeft, maar tegenstrijdigheid is de vrijheid van de schrijver. Als u begrijpt wat ik bedoel.

Gerda van de Haar, *De affectieve plot. Over de vroege romans van Marcel Möring*, Gompel&Svacina, 473 pgs, €39,90. Promotie was 13 maart

Zelfstandig zwemmende kettinkjes lijken te leven

Leidse natuurkundigen bouwden een microscopisch klein apparaatje dat zich behendig voortbeweegt langs obstakels. 'Je kunt je voorstellen dat een robotje zelfstandig zijn weg vindt om een monster te nemen of medicijn af te leveren.'

DOOR MARK REID

Het zijn feitelijk niet meer dan een paar schakels die aan elkaar gekoppeld zijn tot een ketting, maar dan 3D-geprint en slechts een paar duizendsten van een millimeter lang. Op de beelden die hoogleraar experimentele natuurkunde Daniela Kraft en postdoc Mengshi Wei maakten beweegt dat kettinkje als een klein wormpje dat zijn weg zoekt door zijn omgeving. Als je de robotjes ziet rondzwemmen lijkt het wel alsof ze een eigen wil hebben. Laat je er twee in de buurt van elkaar zwemmen, dan merken ze elkaars aanwezigheid op en ontwijken elkaar. Als er obstakels opduiken, weten de kettinkjes die makkelijk te ontwijken en zwemmen ze sierlijk in bochtjes om de hindernissen heen zonder ergens tegenaan te botsen. Ook banen ze zich een weg door een dichte brij aan rommel.

Niet voor niets hebben Wei en Kraft het in hun publicatie in *NAS* vaak in actieve termen over hun uitvinding. Het kleine kettinkje 'ontdekt, en het 'voelt' en 'ontwijkt' obstakels. Toch is het geen denkend wezen.

'Ze hebben inderdaad geen eigen wil', zegt Kraft. 'We gebruiken in de natuurkunde de term "ontdekt" om aan te geven dat wij ze niet aansturen maar dat ze ongeleid door hun omgeving kunnen bewegen. Wat we doen is dat we een elektrisch veld produceren, en door temperatuurschommelingen in de omgeving stuurt de kop van de ketting links of rechts.'

De robotjes kunnen op twee manieren obstakels ontwijken. Als er een grote blokkade is waar ze tegenaan botsen begint de staart te zwiepen, waardoor de oriëntatie van de robot verandert en de kop na een tijdje vanzelf weer weg van het obstakel wijst.

De andere methode ziet er zeer sierlijk uit. 'We gebruiken een elektrisch veld om de boel aan te drijven, maar daardoor worden de ketting en de obstakels ook gepolariseerd en stoten ze elkaar af als ze in de buurt komen. Op de beelden zie je ook dat de ketting altijd een afstandje houdt tot de kleinere obstakels.'

Het laten voortbewegen van kleine voorwerpen met een elektrisch veld is niet geheel nieuw, maar werd in eerdere experimenten vooral gedaan met kleine objecten die met metaal waren gecoat. De ontdekking van de niet-metalen ketting kwam eigenlijk per toeval, zegt Wei. 'We wilden een flexibele structuur maken die we konden laten bewegen. We hadden een soort ketting gemaakt waarvan we dachten dat die zelf niks zou doen, maar ik wilde kijken hoe die zou reageren als je het in een omgeving met bewegende deeltjes zou stoppen. Tot mijn verbazing zag ik dat die ketting zelf al was begonnen met zwiepen door het elektrische veld.'

Om tot het huidige ontwerp te komen testten de natuurkundigen veel verschillende ontwerpen. Om de ketting te fabriceren tekent een laserpuntje op een microscopische druppel lichtgevoelig materiaal de vorm van schakels. Het materiaal hardt uit waar het geraakt wordt door de laser, en zo kun je een precieze 3D-structuur maken. 'Het moeilijke hieraan is dat je dit doet in een vloeistof, en dingen hebben de neiging om weg te drijven terwijl je met de laser aan de gang bent', zegt Kraft. 'Daarom moet je altijd zorgen dat een van de uiteindes geankerd is aan de ondergrond.' De energie die de ketting doet bewegen komt uit een elektrisch veld dat de onderzoeken aanbrengen. Wei: 'We kunnen in de toekomst het gedrag van de robots veranderen door bijvoorbeeld de sterkte of frequentie daarvan te veranderen. Met de huidige testomstandigheden wordt de ketting afgestoten van obstakels. Maar als we de frequentie zouden veranderen kan het zijn dat de schakels in de ketting zich anders gaan gedragen, worden aangetrokken tot obstakels of van vorm veranderen.'

Kraft: 'We zijn nu nog echt in het stadium van fundamenteel onderzoek en toepassingen zijn nog ver weg. Maar je kunt je al wel voorstellen dat als je een robotje hebt dat zelfstandig zijn weg kan vinden naar een bepaalde plek en daar een monster kan nemen of iets als een medicijn af kan leveren veel potentie heeft. Het mooie is natuurlijk dat ze dat helemaal autonoom kunnen doen en zich aanpassen aan hun omgeving.'

Tokio, maar dan niet als reisgids

In de tentoonstelling 'Tokyo Tokyo' in het Siebold-Huis speelt fotograaf Richard Koek met Japanse stereotypen. Hij gaf *Mare* een rondleiding langs sumoworstelaars, getatoeerde zakenmannen en cosplayende vrouwen. 'Ik dacht: dit wordt een mislukking.'

DOOR MARCIËLLE VAN DER KRAAN
FOTO'S RICHARD KOEK

Ik had eigenlijk geen plan', vertelt fotograaf Richard Koek, als hij de zware deuren van de tentoonstelling 'Tokyo Tokyo' opent in Japanmuseum SieboldHuis. Het is maandag en het museum is na een druk openingsweekend gesloten. Koek is vanwege de naar zijn boek vernoemde expositie in Nederland. Een dag later vliegt hij terug naar zijn woonplaats New York. Koeks vrouw is Japans-Amerikaans en toen zij in 2019 voor werk naar Tokio ging, vloog hij spontaan met haar mee. 'Ik dacht: ik ga gewoon op pad. Ik had nog helemaal geen fotografie-idee voor ogen.' Hij had net het succesvolle fotoboek *New York New York* gepubliceerd en tijdens de trip begon het al snel te kriebelen. 'Ik stuurde wat foto's naar mijn uitgever en met de Olympische Spelen in 2020 in Tokio op komst was hij natuurlijk meteen verkocht. Maar het hele plan viel in duigen door corona.' Alleen stond zijn boek al te koop op Amazon. 'Ik kreeg al berichten van mensen waar het bleef, dat ze online al hadden besteld. Maar ik had nog niet één foto geschoten. Japan was in november 2022 een van de laatste landen die na de pandemie openging.' Zodra het kon, boekte hij twee reizen, in de lente en in de herfst, zodat hij meerdere seizoenen kon fotograferen. Pas toen hij was aangekomen in zijn studio in een buitenwijk van Tokio besloot hij de stad te bestuderen op Google Maps. 'Ik raakte meteen helemaal in paniek, want ik had geen flauw idee hoe groot Tokio wel niet was. Eigenlijk had ik me gewoon heel slecht voorbereid. Ik dacht: dit wordt een mislukking. Hoe kan ik een stad als deze in slechts één boek representeren?' De volgende ochtend ging hij meteen vroeg op pad. 'Ik moest gewoon beginnen en zien wat ervan komt. Als je een boek maakt, moet je ongeveer driehonderd acceptabele foto's hebben. Maar ik schiet er natuurlijk duizenden.' Hij wilde zijn ontmoeting met Tokio tonen, zegt hij in de volgende zaal. 'Daarvoor is dit het perfecte land.' Er zit een duidelijke opbouw in de beelden: de gebouwen op de foto's komen steeds dichterbij, tot we haastige mensen over de beroemde Shibuya Crossing, een extreem druk verkeerskruispunt, zien rennen. 'Wat ik lastig vond is dat iedereen die me tips gaf voor Tokio, met dezelfde clichés kwam aanzetten. Van het kruispunt zijn al ontelbare Instagramfoto's gemaakt, waarop het overigens veel groter lijkt dan het daadwerkelijk is. Maar wat mij opviel is dat mensen vlak voordat het rood wordt, toch nog even snel oversteken. Dat levert een heel actief beeld op waarin je het echte leven herkent. Het is heel menselijk om toch nog even snel over te steken, dat doen we overal.' Net als in zijn eerdere werk wil Koek het gewone leven laten zien. 'Daarbij probeer ik ook de stereotypen te vangen, want die zijn er niet voor niets. Maar iedereen heeft die al laten zien, dus ik wil ook graag verder kijken dan dat.'

Op een foto loopt een vrouw over een dijk. De lucht is half bewolkt en de wind trekt door het hoge gras. De scène doet sterk denken aan een typisch Nederlands landschap. 'Daarom heb ik 'm ook gekozen. Iedereen observeert de wereld vanuit zijn eigen perspectief. Als mensen door mijn werk bladeren, vertellen ze allemaal een ander verhaal. Voor mij was dit zo duidelijk Hollands. Ik probeer een verbinding te leggen, in plaats van te focussen op de dingen die anders zijn.' Hij loopt de trap op om naar het volgende deel van de tentoonstelling te gaan en vertelt dat zijn observerende aanpak voor afstand zorgde. 'Ik ken de taal niet, begrijp niet wat mensen tegen me zeggen. Ik kan slechts, haast als een kind, observeren. Maar ik wist: ik moet connecties maken, langsgaan bij mensen thuis en meer van het leven zien. Anders wordt het een reisgids.'

Via sociale media vroeg hij rond hoe hij het beste mensen thuis kon bezoeken. Hij ontmoette op die manier kunstenaar Hiroko Takahashi, die de Adidas-schoenen ontwierp die Koek draagt. Via haar mocht hij fotograferen in een zogenoemde *sumo stable*: een plek waar professionele sumoworstelaars wonen, trainen en leven onder strikte begeleiding van een *oyakata*: de stalmeester. 'Er wonen hier 25 sumoworstelaars. Ze slapen met z'n allen op de grond van de tweede verdieping, beneden is een arena om te trainen en *that's it*.' Wel hebben de mannen een eigen kok en een haarstylist, om de zogenoemde chonmage-knotjes voor hen te binden. 'Elke sumoworstelaar eet dagelijks evenveel als vier volwassenen. De kok werkt keihard, want die kookt dus eigenlijk voor honderd man.' Koek wijst naar een grote foto van een bijna volledig getatoeëerde naakte man die languit op een bank in een de tattoo-shop ligt. 'Ergens in een buitenwijk driehoek achter ben ik in een heel kleine studio geweest. Dat was de enige keer dat ik een groothoekens nodig had. Deze klant was bezig met een "body suit". Dat wordt nog helemaal op de oude manier gedaan met handgereedschap. Hij is er al acht jaar mee bezig.'

De tatoeages stoppen abrupt boven zijn polsen. 'Dit is gewoon een businessman van Puma. Ik heb gevraagd of hij zijn broek uit wilde trekken voor de foto, dus voor mij is hij naakt gegaan.' Ook de coverfoto van het boek hangt prominent in de tentoonstelling. 'Dit zijn cosplaymeisjes. Die kan je vinden in de wijk Shinjuku, bij Harajuku Station. Op bepaalde dagen hangen ze daar allemaal rond, maar ik kon deze dag helemaal niemand vinden. Pas toen ik wegging, kwam ik er twee tegen.' Van de foto is ook een lichtroze speldje gemaakt, dat Koek op zijn zwarte das heeft gespeld. Hij kon de vrouwen niet zomaar vastleggen, zegt hij. Pas nadat hij zijn Instagramaccount had laten zien, stemden ze in. 'Ze worden heel erg gefetishiseerd, dus om daar even als oude kerel op af te stappen, voelt heel raar. Dat ze zich zo kleden is een activistische manier om zich te verzetten tegen het opgroeien als vrouw in een paternalistische samenleving, dus ze proberen altijd jong en schattig - *kawaii* - te blijven om die realiteit uit te stellen.'

Japan heeft zijn kijk op de wereld veranderd. 'Ik stond in een overvolle metro naast een dame die haar kind voerde. Ik stond perplex en dacht: staat er nou niemand op voor haar? Het irriteerde me, dus ik tikte een jongen op zijn schouder, hij stond op, maar zij weigerde te zitten. Iedereen keek me aan van: waar bemoei je je mee? Ik kon wel door de grond zakken, maar ik leerde: mijn culturele normen en waarden gelden niet overal.'

Koek hoopt dat mensen dat ook meenemen. 'We vergroten alleen maar de dingen waarmee we het niet eens zijn en besteden minder aandacht aan de connectie met elkaar vinden. Tokio is helemaal niet zo anders dan andere steden: mensen moeten van A naar B, papa's halen hun kindjes van school en iedereen probeert de eindjes aan elkaar te knopen. Zeker in deze tijden van polarisatie is het belangrijk om de verbintenis te zoeken.'

Richard Koek, *Tokyo Tokyo*, Japanmuseum Sieboldhuis, te zien t/m 6 september, €12, studenten €7,50

De prijs voor een Maretje bedraagt €9,- per 30 woorden, opgegeven via redactie@mare.leidenuniv.nl uiterlijk t/m maandag 16.00 uur. Maretjes aangeboden voor commerciële doeleinden worden niet geplaatst, evenmin als Maretjes waarin zaken worden aangeboden die de waarde van €4,500 te boven gaan

Doe meer met je kennis! Vrijwilligers gezocht voor één uur per week **bijles en huiswerkbegeleiding** op verschillende locaties of bij de leerling thuis. **Leiden-Noord, basisonderwijs**, 7 leerlingen. Groep 4 t/m 8. **Voortgezet onderwijs:** *Engels, mbo 4. *Nederlands, brugklas vmbo. *Nederlands, Engels, vmbo basis, 3e jaar. **Leiden-Zuid**, *4 leerlingen basisonderwijs. ***Alphen aan den Rijn**, twee leerlingen basisonderwijs. *Ook hulp gevraagd bij organisatie van de bijles, één of twee middagen per week. Onderwijswinkel Arubapad 2 (Het Gebouw), ma, wo en do 15-17u. Tel. 071-5214256. E-mail: hde-koomen@owwleiden.nl.

Q&A with an activist from Sudan, former colleague at Leiden Institute of Physics, The people of Sudan are suffering from a terrible civil war. **Siddig Kafi Tower**, who did physics research in Leiden some 25 years ago, is attending the **Sudan Peace Conference** in Berlin this week. On his way back he is visiting Leiden: Learn about the role of gold, oil and the United Arab Emirates in the civil war. Learn about the protests that brought down dictator Bashir. Meet him for a Q&A on **Friday April 17th** at 14 hrs in room CE.o.18 of the **Gorlaeus building**, hosted by Tjerk Oosterkamp

Inloopconcert door Marieke Stoel (orgel). Maandag 20 april, 13.00 uur tot 13.30 uur. Academiegebouw, **toegang gratis.**

Maretjes-extra zijn bedoeld voor semi- commerciële instanties. De prijs voor en Maretje-extra is €23,- incl. BTW voor elke vijftiendertig woorden. U kunt deze advertenties uiterlijk op de vrijdag vóór het verschijnen van Mare opgeven bij Bureau van Vliet B.V., Wateringweg 129. 2031 EG Haarlem, [+31 (0)23-5714745. info@bureauvanvliet.com

COLOFON

Mare: Rapenburg 38, 2311 EX Leiden
Postbus 9500 2300 RA Leiden
Telefoon 071-527 7272
E-mail redactie@mare.leidenuniv.nl of weekbladmare@protonmail.com
Website mareonline.nl
Twitter @weekbladmare
Mastodon @weekbladmare@mastodon.online
Bluesky @mareonline.nl
Instagram @weekbladmare
Facebook: Leids Universitair Weekblad Mare
De redactie is op vrijdag gesloten.
Oplage circa 5.000

Hoofdreductie:

Frank Provoost:
frank.provoost@mare.leidenuniv.nl

Redactie:

Vincent Bongers
vbongers@mare.leidenuniv.nl
Marcjélie van der Kraan
m.w.s.van.der.kraan@mare.leidenuniv.nl
Sebastiaan van Loosbroek
s.p.van.loosbroek@mare.leidenuniv.nl
Mark Reid
m.a.reid@mare.leidenuniv.nl
Else van der Steeg
e.h.van.der.steeg@mare.leidenuniv.nl
Carmen Brouwer (stagiair)
Valérie Krah (stagiair)

Medewerkers:

Emiel Beinema | Lente van den Berg | Lisa Boshuizen
| Remco Breuker | Tirza de Graaf | Lorenzo Gerritsen |
Mathijs de Jong | Emma van Kalmthout | Henrik Laban |
Zahra Menguellati | Marieke Noltzen | Anna Schaafsma

Art direction en vormgeving:

Marcel van den Berg, joostmarcellis.nl

Fotografie: Taco van der Eb | Marc de Haan

Illustraties: Bas van der Schot | Silas.nl

Drukkerwerk:

Rodi Rotatiedruk, Broek op Langedijk

Advertenties: Bureau van Vliet B.V., Wateringweg 129, 2031

EG Haarlem, Telefoon 023 - 571 47 45,

E-mail sales@bureauvanvliet.com

bureauvanvliet.com/advertentie/Weekblad

Redactieraad:

Kutsal Yesilkagit (voorzitter) | Frank Israel (vice-voorzitter)

| Alexander Pleijter (secretaris) | Annemarie Drahmman |

Nour Eldin Emara | Rosanne Hertzberger | Hermelijn Smits

Ploegendienst, met bassist Bastiaan Bosma (links), zanger Ray Fuego (voor), gitarist Michiel Beffers (achter) en Bram Swarte (rechts)

Ploegendienst wil op het derde album *GEEN TITEL* meer dan ‘noise maken met drie akkoorden’, zegt bassist Bastiaan Bosma. Zaterdag speelt de punk-band in de Wibar. ‘Op dit album staan bijna-ballads.’

DOOR CARMEN BROUWER

‘Toen ik een jaar of dertien was, ging ik heel vaak naar het LVC om bandjes te kijken’, zegt Bastiaan Bosma, bassist van de punkband Ploegendienst, over het toenmalige poppodium aan de Breestraat, de voorganger van de Nobel. ‘In die tijd kreeg ik mavo-havo-advies. Mijn ouders beloofden me dat ik een basgitaar zou krijgen als ik naar het vwo ging. Ik ging toen heel erg mijn best doen op school, kreeg die bas, en ging daarna meteen weer naar de havo. Sindsdien heb ik altijd in bandjes gespeeld.’

Kan je leven van muziek?

‘Vroeger had ik een soort gabber-punkbandje, *Aux Raus*. Daar kon ik wel een tijdje van leven. Maar ik heb ook pakketjes rondgebracht en op de vuilniswagen gestaan. Als je muziek wil maken zonder dat je meteen helemaal bent doorgebroken, moet je er wel iets naast doen. ‘Ploegendienst is ook meestal niet het middelpunt van mijn leven, voor ons allemaal niet. Nu wel eventjes, omdat er een nieuwe plaat uit is. Maar je moet het ook niet te serieus nemen.’

Waarom niet?

‘Het gevaar is dat je te veel in jezelf gaat geloven. Dan word je een vervelend mens. We zijn geen Radiohead, we veranderen geen levens. Ik denk dat het ook iets met ouder worden te maken heeft: vroeger wilde ik voor de muziek leven, maar uiteindelijk is het heel hard werken en moet je gewoon genieten van de momenten die je samen op het podium hebt. Je moet leren om je ego een beetje uit te schakelen als je in een band zit.’

Toch staat jullie frontman Ray Fuego helemaal vooraan op de cover van het nieuwe album *GEEN TITEL*, en jullie achteraan.

‘Dat is gewoon hoe het werkt. Een goede frontman is het allerbelangrijkste wat er is, en Ray is gewoon een heel goede. Hij is het uithangbord. Ray is iemand die door verschillende fases gaat en zichzelf heel erg ontwikkelt. Ik vind het heel interessant om daar een platform voor te zijn. Zonder Ray was er geen Ploegendienst. Ik denk dat wij, de rest van de band, redelijk inwisselbaar zijn. ‘Het is heel leuk als er één iemand aan het roer staat. We werken natuurlijk heel veel samen en iedereen drukt zijn eigen stempel op de muziek, maar hij bepaalt de richting. En natuurlijk sturen wij hem wel bij, maar hij is de kapitein van het schip. ‘Een democratie in een band werkt niet echt. Je moet allemaal iets van zeggenschap hebben, maar uiteindelijk moet er wel een... geen dictator, maar er moet wel iemand zijn die uiteindelijk beslist wat er gebeurt.’

Gaat het er wild aan toe op tour?

‘Ray is nu alweer een paar jaar helemaal nuchter, en ik vind hem alleen maar beter geworden sinds hij gestopt is met drank en drugs. De rest van de band is hartstikke oud, we zijn allemaal in de veertig, dus wij kunnen dat ook niet meer volhouden. Michiel en ik rookten nog wel heel veel, maar

daar zijn we ook mee gestopt. We zijn eigenlijk allemaal heel saai geworden.

‘Nu de eerste shows erop zitten, zijn we op ons gelukkigst. Tijdens een tour zitten we lekker samen in de bus met elkaar en we genieten van elkaars aanwezigheid. Live spelen is bijzonder: je wekt samen met het publiek een energie op. Maar we hebben ook heel vaak geen plezier, omdat het best wel pittig is, omdat we pittige persoonlijkheden zijn en onze visies niet altijd overeenkomen.’

Jullie zeiden vroeger dat Ploegendienst ‘100% anti-alles’ is. Zijn jullie inmiddels al voor iets?

‘Dat “100% anti-alles” is altijd een soort grap geweest, omdat je dat natuurlijk nooit kan zijn. Het is een grappige, heel domme, nihilistische term. Het is marketing, maar dan op een manier die we zelf grappig vinden.

‘Je kan nu niet meer echt zeggen dat we dat willen uitdragen. Ik denk dat we zelf ook wel zijn uitgekeken op die heel harde punkmuziek. We hebben laten zien dat we dat kunnen. We zoeken in *GEEN TITEL* de grenzen van onze *sound* op. In het begin maakten we 100% anti-alles-punk, op dit album staan bijna-ballads. Nu moeten we nadenken over wat de volgende stap wordt.

‘Een goed liedje schrijven is het moeilijkste wat er is. Iedereen kan *noise* maken en heel hard drie akkoorden spelen, maar het is moeilijk om mooie structuren te bedenken en de energie en urgentie erin te houden.

‘De meeste liedjes op het nieuwe album heb ik in twee weken tijd geschreven. Het klinkt een beetje pretentius, maar Picasso had ook zulke periodes, zijn blauwe of rode periode. Je zit in een flow en alles wat uit je handen komt heeft ongeveer dezelfde stijl. Op een gegeven moment is het ook weer weg, je hebt tijd en ruimte nodig om dat moment te kunnen grijpen.’

Wanneer weet je dat het een goed liedje is?

‘Dat voel je. Niemand van ons is muzikaal geschoold, maar we hebben een instinct ontwikkeld. Het is moeilijk om te beschrijven. Soms kun je in tien minuten een heel liedje schrijven, soms ben je maanden eindeloos aan het sleutelen. We hebben ook weleens twee keer precies hetzelfde nummer opgenomen zonder dat we dat doorhadden.’

Naast punk in Ploegendienst maak je met je andere band MICH juist new wave, krautrock en shoegaze. Hoe is die combinatie?

‘Het is heerlijk om die afwisseling te hebben, om met andere mensen met een heel andere werkwijze te spelen. Je speelt dan weer andere shows, met een ander publiek. Toen ik negen jaar geleden samen met Michiel (Beffers, gitarist) en Bram (Swarte, drummer, *red*.) Ploegendienst oprichtte, speelden we ook allemaal in drie bandjes tegelijkertijd. Daar komt de naam ook vandaan, want we waren allemaal aan het werk.’

Ploegendienst, *GEEN TITEL*. Optreden in de Wibar, zaterdag 18 april, 19:00 u. €22,50

Ploegendienst is niet langer 100% anti-alles

‘De ongeschreven regel is dat hier altijd mensen langskomen’

Huis: Oudeliedenhuis
Oppervlakte: 35 m²
Prijs: € 370 (na huurtoeslag)
Huisgenoten: 34

Je hebt de grootste kamer in het huis. Mocht je hier meteen intrekken?

‘Dit is mijn vierde kamer. Ik ben begonnen in een kleinere kamer aan de achterkant van het huis. De langstwonende heeft altijd het eerste recht om door te verhuizen. Maar dit is niet per se de meest gewilde omdat hij boven de fusie zit, daar kan je toch last van hebben. De luidspreker beneden dreunt wel door. Gelukkig heb ik ook altijd nog de mogelijkheid om bij mijn vriendin te slapen. ‘Het is een ongeschreven regel dat er altijd wel mensen op je kamer komen zitten, om op het grote scherm een film

of voetbalwedstrijd te kijken. De meeste zondagen zitten we hier met zijn allen, daar moet je wel van houden. Ik zit er bijna altijd wel bij.

‘Ik kom oorspronkelijk uit Brabant. De gezelligheid van daar vind ik ook terug in Leiden. Het heeft hier ook iets dorps. Iedereen zegt wel “hoi” tegen elkaar op straat. Dat zie je niet vaak boven de rivieren.’

Deze ochtend klinkt er al techno uit de fusie. Zijn hier vaak feestjes?

‘Veel van ons hebben wat met muziek. Er zijn een paar gasten die draaien bijvoorbeeld. Ik vind het ook een leuke hobby. Met enige regelmaat wordt er een draaitafel neergezet en gaan we dat gewoon doen.

‘Ieder jaar geven we een groot oud-en-nieuwfeest. Toen ik hier kwam wo-

nen was het nog klein, maar dat is helemaal uitgegroeid. Ik heb daar met een paar jongens veel voor gedaan, dat waren echt leuke tijden. We hebben een sponsordeal met drankenfabrikant GiG en het gaat de hele avond los. Daar heb ik ook ieder jaar gedraaid.

‘Overdag kunnen de kaartjes al worden opgehaald en staat er voor iedereen een oliebol en een glühweintje klaar. De buurt komt dan ook altijd even kijken, daar zijn wij heel erg mee betrokken. Het is heel leuk om met al die mensen te praten en te weten wie er om je heen wonen.’

Je ziet nog veel oude elementen terug in je kamer. Weet je wat dit vroeger voor pand was?

‘Het is in 1886 gebouwd als bejaardenhuis, vandaar ook de naam Oudeliedenhuis. Over deze kamer gaan er twee verhalen rond. Wat ik altijd heb gehoord is dat het de gemeenschappelijke ruimte was voor de vrouwen die hier toen woonden. Maar laatst zei iemand dat het ook het kantoor van de directeur kan zijn geweest.

‘De naam staat nog op de voorgevel, maar verder heeft Duwo alles verbouwd. Overal zijn gipswanden en dubbele plafonds geplaatst. Alleen in deze kamer niet. Het draagt wel bij aan de sfeer. Het heeft echt iets gezelligs.’

Hoe is het om met zoveel mensen samen te wonen?

‘Daar zijn veel mensen nieuwsgierig naar. Je moet er wel voor gemaakt zijn want er is altijd wel iets van reuring. Maar ik heb het altijd heel leuk gevonden. Je spreekt iedereen en kent ook echt iedereen.

‘Dinsdag is echt voor het huis. Dan eten we samen en moet er voor veel man worden gekookt. Op de andere dagen zijn mensen vaak bij hun vereniging. Iedereen zit hier bij Augustinus, Minerva of Quintus. Daar zoeken we onze nieuwe huisgenoten ook op uit.

‘Ik ben inmiddels wel toe aan iets rustigers en ga binnenkort verhuizen naar een oud-huisgenotenhuis, met een paar gasten die hier ook hebben gewoond. Dan mag ik gelukkig nog wel altijd meedoen met activiteiten in het Oudeliedenhuis.’

TEKST EN FOTO LISA BOSHIJZEN

COLUMN | ZAHRA MENGUELLATI

Niemand om mij heen heeft tijd voor gezelligheid

Op een mooie donderdagmiddag zit ik omringd door een groep Italiaanse studenten binnen onderzoek te doen voor mijn scriptie. Ik voel me rusteloos, ik tik met mijn pen tegen de rand van mijn tafel, check elke twee minuten mijn WhatsApp. Ik zoek naar een moment waarop de anderen even afgeleid zijn van hun werk om een gesprek aan te knopen. Elke verveelde staar uit het raam zie ik als een kans om iemand naar de Appie mee te sleuren.

Ik weet het, ik klink als die persoon met wie je niet productief kan studeren. Dat geef ik toe: ik heb een slechte invloed. Ik kan prima thuis studeren, dus als ik naar campus kom, is dat puur om gezellig te doen. Samen met

mij studeren is dus op eigen risico, zeker niet aan te bevelen als je een deadline hebt.

Veel mensen vinden *small talk* vreselijk. Ook ik was vroeger een introverte middelbare scholier die bang was voor koetjes en kalfjes. Op de universiteit kwam ik uit mijn schulp, en merkte ik dat ik naar sociaal contact snak. Het geeft me energie om anderen te spreken over hun uiteenlopende levens. Soms loop ik een extra rondje over de campus voordat ik naar huis ga in de hoop dat ik vrienden tegenkom.

Dat maakt mij nog niet extravert. Ik kan erg genieten van tijd in m'n eentje, en ik snap ook goed waarom andere mensen helemaal niet van drukte houden. Toch kan mijn overmatige geklets soms wel voor wat ergernis in de studieruimte zorgen.

Vooraf in het eerste jaar was het prima om wat tijd te verdoen door te *yappen*, maar in het laatste semester is alles een stuk serieuzer. Bij International Studies schrijven de meeste mensen tegelijkertijd hun scriptie, een groot consultancy-project, en een verslag over anderstalige bronnen.

Niet te vergeten: er moet nog huur betaald worden, dus werk, en o ja wat doen we na deze bachelor?

Een vriend heeft op die desbetreffende zonnige donderdag een stapel aanmeldingsdocumenten voor zijn master voor zich op tafel uitgespreid, terwijl op zijn laptop ook een artikel openstaat voor zijn scriptie. Uit zijn tas puilt een opdracht voor het extra vak statistiek dat hij volgt om zijn master binnen te komen.

Niemand om mij heen heeft eigenlijk tijd voor gezelligheid. Ook onbekende studenten in werkgroepen hebben geen zin meer in spontane *small talk*. De kans is klein dat je elkaar na dat vak nog veel gaat zien, dus waarom zou je energie steken in vriendschappelijkheid?

Dat baart me de laatste tijd steeds meer zorgen. Is dit dan een voorproefje van het leven na de universiteit? Wat als je als werkende volwassene echt geen vrienden meer kan maken, omdat iedereen een 9 tot 5 heeft en daarnaast nog allerlei andere verplichtingen?

‘Samen met mij studeren is op eigen risico, zeker als je een deadline hebt’

Zahra Menguellati is student International Studies